

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
6 september 2022

Ons kenmerk
PZH-2022-814255562
DOS-2022-0003410

Bijlagen
1

Aan Provinciale Staten

Onderwerp

Start van traject Ruimtelijke puzzel Zuid-Holland

Geachte Statenleden

Ons land is in transitie. Een toekomstbestendig Nederland vereist dat we uiterlijk in 2050 circulair, klimaat- en energieneutraal zijn. Doorgaan op de huidige route kan niet meer. Een groot aantal urgente maatschappelijke opgaven vereisen snelle en ingrijpende maatregelen, zoals: aanpassing aan toenemende weerextremen, aanpak van het woningtekort, de versterking van de kwaliteit van de natuur, de transitie van de landbouw en de verduurzaming van de energievoorziening. Opgaven met grote ruimtelijke gevolgen.

Het is niet eenvoudig om al die opgaven ruimtelijk te laten passen in Nederland, laat staan in onze drukbezette provincie. We zullen integrale keuzes moeten maken, slim clusteren, stapelen en creatief met onze ruimte omgaan om onze leefomgeving eerlijk te verdelen en toekomstbestendig in te richten. Niet voor niets gebruikte minister Hugo de Jonge in de Ruimtelijke Ordeningsbrief van 17 mei 2022 de term 'grote verbouwing'. Deze brief ontving u op 19 mei 2022 als begeleidend schrijven van de lid GS-brief van gedeputeerde Koning (PZH-2022-807048811).

Wij staan nu aan het begin van deze 'ruimtelijke puzzel', die we samen met het Rijk en onze andere partners willen leggen. Dit proces voeren we uit onder de noemer 'Ruimtelijke puzzel Zuid-Holland'. We informeren u hierbij over de te realiseren doelen, het proces en de rol- en taakverdeling tussen de overheden.

De (her)inrichting van onze ruimte: proces, taak- en rolverdeling

De praktijk van de ruimtelijke ordening verandert. De ruimtelijke ordeningsbrief van de minister markeert een overgang in overheidssturing in het ruimtelijk domein. Het Rijk herneemt weer regie in de ruimte en wil samen met andere partijen invulling geven aan de ruimtelijke invulling van Nederland. Daarvoor heeft dit kabinet een ambitieus plan en -agenda opgesteld voor het fysieke domein. Dit plan is verder uitgewerkt in de nationale programma's 'NOVEX' en 'Mooi Nederland'. Deze programma's geven het proces, omgangsvormen, spelregels, rol- en taakverdeling, tussen overheden weer. Uiteindelijk

werkt het Rijk toe naar een actualisatie en aanscherping van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI): een samenhangende Rijksvisie op de leefomgeving.

De provincies – in hun rol als gebiedsautoriteit – worden door de minister in positie gebracht om als regisseur en gebiedscoördinator uitvoering te geven aan het leggen van de ‘ruimtelijke puzzel’. Dat betekent in de praktijk dat het Rijk de provincies vraagt om opgaven uit diverse nationale programma’s te combineren met regionale opgaven. Deze ruimtelijke puzzel moet leiden tot voorstellen voor ruimtelijke arrangementen en gebiedsgerichte aanpakken. Daarmee staan wij als provincie voor een uitdagende taak. In een verkiezingsjaar uitvoering geven aan een complexe ruimtelijke herinrichting voor bestaande én nieuwe functies waarbij keuzes gemaakt moeten worden, want gezien onze schaarse ruimte kan niet alles. Tegelijkertijd zal de balans bewaard moet worden tussen het slim omgaan met ruimtevragers en de kwaliteit van de leefomgeving.

Het Rijk heeft op hoofdlijnen de volgende planning, insteek en beoogde rol voor de provincie voor ogen:

1. Naar verwachting maakt het kabinet in oktober 2022 op basis van 22 nationale programma’s duidelijk welke nationale opgaven in een provincie landen. Elke provincie ontvangt een ‘startpakket’. Het startpakket bevat concrete doelen, ruimtelijke richtinggevende keuzes (vanuit de 22 nationale programma’s), afwegingsprincipes, een instrumentenkoffer en de relevante opgaven in de NOVEX-gebieden. Dit startpakket vormt de basis voor het leggen van de ruimtelijke puzzel per provincie.
2. De provincies wordt gevraagd om de ‘ruimtelijke puzzel’ het komende jaar te leggen. De provincies organiseren het proces waarbij zij regio’s, gemeenten, waterschappen, uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke partijen en inwoners betrekken. De provincie bepaalt daarbij zelf of deze ‘ruimtelijke puzzel’ op het schaalniveau van de provincie of op het schaalniveau van regio’s daarbinnen wordt gelegd. Op 1 juli 2023 moet duidelijk zijn of de realisatie van de verschillende nationale opgaven gecombineerd kunnen worden met de lokale doelen en ambities op het gebied van ruimte.
3. Het Rijk en provincie werken vervolgens toe naar afspraken over nationale doelen en ruimtelijke keuzes, uitvoering en investeringsbeslissingen. In oktober 2023 komen het Rijk en de provincies tot een ‘ruimtelijk arrangement’ waarin zij als overheden per provincie afspraken maken hoe zij de ruimtelijke puzzel naar de praktijk vertalen.
4. Naast een provinciaal spoor komt er ook een (NOVEX-)gebiedsspoor. Er zijn door het Rijk in totaal 16 NOVEX-gebieden benoemd, waarvan drie (deels) in Zuid-Holland liggen: Rotterdamse haven, het Groene Hart en verstedelijkingsgebied Zuidelijke Randstad. Dat zijn gebieden waar opgaven de provinciegrenzen overschrijden, meervoudige oplossingen nodig zijn waarbij Rijksbetrokkenheid vereist is en/of het Rijk zelf actief moet puzzelen. In dit spoor werken Rijk en regio gezamenlijk aan een ontwikkelperspectief, uitvoeringsagenda en uitvoeringsafspraken per gebied. In tegenstelling tot het provinciale spoor voor het leggen van de ruimtelijke puzzel worden de NOVEX-gebieden aangestuurd door een bestuurlijk duo van een Rijk- en Regiovertegenwoordiger.

5. Per 1 juli 2023 zijn de ontwikkelperspectieven van de NOVEX-gebieden klaar, gelijktijdig met de provinciale puzzel, zodat deze samen opgaan richting afspraken tussen het Rijk en medeoverheden (en andere regiopartners zoals maatschappelijke organisaties en marktpartijen). Een arrangement per provincie waarborgt dat alle opgaven ruimtelijk inpasbaar zijn en genereert inzicht in de samenhang van de verschillende programma's.

Provinciale uitgangspunten

Zowel de Ruimtelijke Ordeningsbrief als het Programma 'NOVEX' maken duidelijk dat er vanuit het Rijk stevige opgaven met een nadrukkelijke rol van de provincie op ons af komen, voorzien van een ambitieus tijdspad. Het Rijk vraagt daarbij om diverse thematische trajecten die direct impact hebben op onze ruimte - zoals; NPLG, RES'sen, Deltaprogramma en het Woonbod/Verstedelijkingsakkoord - in samenhang te verbinden. Keuzes in deze opgaventrajecten vormen puzzelstukjes voor de ruimtelijke puzzel in Zuid-Holland als ook voor de uitwerking van de NOVEX-gebieden in onze provincie.

Bij de uitwerking van onze aanpak hanteren wij een aantal uitgangspunten;

- De Provincie maakt de integrale afweging gebieds- en opgavegericht na input uit overleg met het Rijk en onze andere partners. Wij gaan daarbij op zoek naar eerlijke en toekomstbestendige keuzes in de sociaal-ruimtelijke verdeling van opgaven.
- Het leggen van de puzzel begint niet bij nul. Ons bestaande omgevingsbeleid vormt zoveel mogelijk het vertrekpunt voor de puzzel en de uitwerking in de NOVEX-gebieden.
- We benutten zoveel mogelijk bestaande (thematische of gebiedsgerichte) bouwstenen en bestaande structuren (zoals samenwerkingsprogramma's als MoVe en Groene Hart).
- Voor het leggen van de ruimtelijke puzzel werken we op diverse schaalniveaus, welke we ook onderling willen verbinden, van provinciedekkend tot onze deelgebieden. Daarbij benutten we ook de gebiedsindeling uit de 'opbrengst Omgevingsagenda Zuidwest', zoals gedeeld in het BO Leefomgeving 23 juni 2022, als vertrekpunt voor verdere uitwerking in gebieden.
- Wij hanteren de bestaande afwegingsprincipes uit de Nationale Omgevingsvisie; combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies; kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal; afwentelen wordt voorkomen. Deze worden aangevuld met water en bodem als sturende principes voor ruimtelijke ontwikkeling.
- De uitkomsten van de ruimtelijke puzzel kunnen leiden tot beleidsaanpassingen in ons Omgevingsbeleid, die in een later stadium aan u worden voorgelegd.
- Ruimtelijke arrangementen worden afgesproken tussen Rijk en provincie en afgestemd in het jaarlijkse bestuurlijke Rijk-regio overleggen MIRT / BOL.

Provinciale aanpak: stapsgewijs verkennen, puzzelen, afspreken

Met de hierboven genoemde uitgangspunten bereiden wij ons stapsgewijs voor op het kunnen leggen van de ruimtelijke puzzel. Concrete uitwerking zowel op inhoud als proces, ook vanuit het Rijk, is daarbij nog sterk in ontwikkeling. Zo heeft het Rijk reeds aangekondigd dat sommige delen van het startpakket meer uitwerkingstijd vragen, en dat we als provincie deze delen later dan oktober 2022 zullen ontvangen. Ook moet de beoogde sturingsfilosofie van het Rijk, met gelijktijdige uitwerking van de ruimtelijke puzzel én NOVEX-gebieden, welke in onze provincie geografisch sterk overlapt, door het Rijk in afstemming met ons en andere gebiedspartners nog nader worden uitgewerkt.

We acteren dan ook op basis van wat we nu weten. Stapsgewijs willen we met het Rijk, onze partners én u de diverse ruimtelijke opgaven nader verkennen, de ruimtelijke puzzel leggen en afspraken maken.

Op hoofdlijnen willen we het proces als volgt indelen, aansluitend op de beoogde planning van het Rijk:

- Huiswerkfase: voorbereidende fase - inclusief kwartiermaken - voor gebiedsprocessen, ontwerpen proces, verkennen ruimtelijke impact opgaven, doorvertaling van het Rijksstartpakket, als wel het betrekken en informeren interne organisatie en externe partners (t/m oktober 2022, afronden met bouwstenennotitie);
- Puzzelfase: vertaling startpakket naar provinciale ruimtelijke puzzel, inclusief NOVEX-gebieden. In gebiedsateliers leggen we, samen met onze regio's, gemeenten, waterschappen, uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke partijen en inwoners, de ruimtelijke puzzel. Stapsgewijs beogen we daarin richting te geven aan invulling van nationale opgaven gecombineerd met de lokale doelen en ambities op het gebied van ruimte (oktober 2022 – juli 2023, afronden met concept ruimtelijke puzzel als basis voor bestuursovereenkomsten en ruimtelijke verankering);
- Afsprakenfase: overeenkomen van afspraken met Rijk en partners (juli 2023 – oktober 2023), afspraken onderbrengen bij de met het Rijk vanuit de NOVEX te sluiten ruimtelijke arrangementen en wederkerige afspraken.

We ronden de huiswerkfase af met een bouwstenennotitie, welke de basis legt voor het beoogde vervolg. Deze notitie stellen we stapsgewijs op. Het beoogde concept bevat:

- de meegegeven opgaven vanuit het Rijk zover bekend vanuit het startpakket voor de provinciale ruimtelijke puzzel, zo concreet en gebiedsgericht mogelijk vertaald naar doelen. Uitwerking van mogelijke ruimteclaims van deze opgaven voor Zuid-Holland, aangevuld met specifieke provinciale opgaven en doelen;
- een eerste set structurerende keuzes van het Rijk, aangevuld met een voorzet van provinciebrede structurerend principes vanuit de provincie;
- nadere gebiedsindeling en opzet voor governance met partners in het gebied en procesmijlpalen;

De concept bouwenstenennotitie verrijken we vervolgens met een nadere Zuid-Hollandse doorvertaling van het (nu nog te ontvangen) startpakket van het Rijk en uw inbreng op inhoud en proces voor het kunnen leggen van de ruimtelijke puzzel. Het totaal vormt onze basis voor de volgende fasen daarna.

Tot slot

Deze brief vormt het begin van gesprekken met Rijk en andere partners om vanuit integraal perspectief te komen tot een ruimtelijke puzzel. Een puzzel die moet leiden tot een versterking van de kwaliteit van onze leefomgeving en een provincie die circulair, energie- en klimaatneutraal is in 2050. We willen een mooi en duurzaam Zuid-Holland kunnen overdragen aan de generaties na ons. Er moet daarvoor veel gebeuren op een klein oppervlak. Dat vraagt om afgewogen en integrale keuzes, slimme combinaties en innovaties met actieve regie op de ruimtelijke ordening. Wij horen graag wat u ons op inhoud en proces bij de start van deze ruimtelijke puzzel wil meegeven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

waarnemend secretaris,

ir. J.C. van Ginkel MCM

voorzitter,

drs. J. Smit

Bijlagen:
- Programma NOVEX